

het scheepvaart
national maritime
museum

jaarverslag 2018

inhoud

4	voorwoord
7	profiel
11	bezoeker
17	tijdelijke tentoonstellingen en programma
25	educatie
31	collectie en onderzoek
39	organisatie
47	vooruitblik
49	gelieerde instellingen
53	jaarrekening 2018
59	verslag van de raad van toezicht
63	bijlage: publicatie- en lezingenoverzicht

water verbindt werelden

Met dit nieuwe motto heeft Het Scheepvaartmuseum in 2018 een start gemaakt om vanuit een aangescherpte missie te laten zien hoe sterk de maritieme wereld en de samenleving verbonden zijn. Het Scheepvaartmuseum vindt het belangrijk om midden in de samenleving te staan en de rijke maritieme historie te verbinden met actuele ontwikkelingen.

Twee belangrijke tentoonstellingen hebben een meer divers publiek naar het museum gebracht; de tentoonstelling *ms Oranje / koers gewijzigd* en de tentoonstelling *Sea of Tranquillity* van de Belgische kunstenaar Hans Op de Beeck.

Documentairemaker Coen Verbraak heeft met zijn film over de gerepatrieerden van de ms Oranje, in opdracht gemaakt van Het Scheepvaartmuseum, bijgedragen aan de verbeelding van onze nieuwe missie.

Een missie die niet alleen laat zien in hoeverre de maritieme wereld en samenleving verbonden zijn, maar ook en met name de impact die dit heeft op het leven van zoveel individuen. En dat konden we zien; veel mensen die ooit gerepatrieerd zijn geweest uit voormalig Nederlands-Indië en Indonesië bezochten de tentoonstelling, bekeken de passagierslijsten in de bibliotheek of schreven hun eigen verhaal op onze online verhalenvanger. Ook Hans Op de Beeck, die met zijn installatie *Sea of Tranquillity* een kritische invalshoek op de cruise industrie liet zien en een visie op de toekomst van de cruiseliners en de wereld daar

omheen, werd goed bezocht (door opvallend veel jonge mensen). In 2018 bezochten 354.600 mensen Het Scheepvaartmuseum en steeg het bezoek van schoolkinderen met ruim 10%; iets waar we bijzonder trots op zijn.

Het Scheepvaartmuseum ontwikkelt zich als een plek waar diverse doelgroepen zich thuis voelen en, nog veel belangrijker, ook iets willen bijdragen aan het maritieme verhaal dat we met het publiek willen delen.

Michael Huijser
Algemeen Directeur Het Scheepvaartmuseum

Het Scheepvaartmuseum heeft in 2018 een aangescherpte missie geformuleerd:

Het Scheepvaartmuseum laat zien hoe sterk de maritieme wereld en de samenleving verbonden zijn en specifiek welke impact dit heeft op het leven van zoveel individuen.

De nieuwe missie sluit aan bij het motto *water verbindt werelden* en de uitrol van de nieuwe strategie waarin het museum zich nog meer als kennisinstituut wil positioneren met de nadruk op de collectie, onderzoek en het gebouw.

Het museum werkt aan deze missie vanuit de volgende drie pijlers:

1. Toonaangevend en onderzoekend
2. Betrokken en urgent
3. Ondernemend en verbindend.

toonaangevend en onderzoekend

Het Scheepvaartmuseum heeft een toonaangevende maritieme collectie en bibliotheek. Samen met internationale onderzoekers werkt het museum aan verdiepende presentaties en kennisdeling.

Het wetenschapsprogramma is verder ontwikkeld met vijf onderzoeksplaatsen (fellowships) voor (toekomstige) conservatoren en wetenschappers. Verder is Het Scheepvaartmuseum regelmatig gastheer voor wetenschappelijke congressen en symposia op maritiem gebied.

betrokken en urgent

Het Scheepvaartmuseum grijpt maritieme ontwikkelingen uit het verleden, het heden en de toekomst aan om de dialoog over actuele thema's te stimuleren. In 2018 is er verder gewerkt aan program-

mering voor een meer divers publiek en moeilijk te bereiken doelgroepen met aandacht voor de Code Culturele Diversiteit. Daarnaast investeert de afdeling educatie in verschillende onderwijsprojecten, wetenschapsonderwijs en scholingsdagen voor docenten.

ondernemend en verbindend

Het Scheepvaartmuseum is van huis uit ondernemend, stimuleert talent en staat midden in de samenleving. Een open cultuur met aandacht voor inclusiviteit en publieksparticipatie is de voedingsbodem voor vruchtbare samenwerkingen.

Het museum wil diversiteit en inclusiviteit niet alleen terug zien in de groep van externen die het museum aantrekt voor projecten en samenwerkingsverbanden, maar ook in haar personeelsbestand. Voor een meer divers en inclusief personeelsbeleid zet het museum onder andere in op het faciliteren van doorgroei- en scholingsmogelijkheden en reserveert het voldoende opleidingsbudget om dit te doen.

bezoeker

verdeling bezoekers (eigen data)

cultuurliefhebbers	99.874	30%
gezinnen	83.154	25%
onderwijs	37.374	11%
buitenlandse bezoekers	108.297	33%
subtotaal	328.699	100%
bezoekers via evenementen	25.902	
totaal	354.600	

herkomst buitenlandse bezoekers (Motivaction onderzoek, n = 476)

Verenigde Staten	17%
Duitsland	12%
Groot-Brittannië	12%
Frankrijk	8%
België en Luxemburg	4%
anders	37%

aantal bezoekers

Het Scheepvaartmuseum trok in 2018 328.699 reguliere museumbezoekers. Het aantal reguliere bezoekers is ten opzichte van 2017 afgenomen. Deze afname is grotendeels te herleiden naar het verschil in het aantal Uitmarktbezoekers dat gratis het museum kan bezoeken. In 2017, toen Het Scheepvaartmuseum ook eventlocatie was voor de Uitmarkt, waren dit 27.786 bezoekers. In 2018 was er vanuit de Uitmarkt geen programmering in het museum en liep het bezoekersaantal met gratis entree terug naar 14.769.

De verhouding in bezoekers is gewijzigd; de doelgroep cultuurliefhebbers is gegroeid met 4%, evenals het percentage buitenlandse bezoekers. Het bezoek vanuit de doelgroep gezinnen is gedaald met 10% maar vormt nog steeds 25% van het totaalbezoek.

bezoekerswaardering

De algemene waardering in 2018 blijft onverminderd hoog en is in lijn met de waardering in 2016 en 2017. Met een gemiddelde waardering van 8,3 ligt de algemene waardering boven de museum benchmark (7,9).

“An interesting place to visit. We enjoyed all the interactive displays and our 8 year old child learnt about Dutch maritime history in a fun way. I think a must for a visit to Amsterdam. The staff were very helpful. Many thanks.”

loyaliteit

Bezoekers zijn positief over Het Scheepvaartmuseum en zullen het museum aanbevelen aan vrienden en familie. De Net Promoter Score (NPS, middel om bezoekersloyaliteit te meten) is in 2018 gemiddeld +44 en ligt daarmee op het hoogste niveau van de afgelopen jaren en aanzienlijk hoger dan de museumbenchmark (+28). Het aantal feitelijke herhaalbezoekers is gelijk gebleven ten opzichte van 2017, te weten 32% van het totaalbezoek.

“onverwacht boeiend
Voor wie eens wat anders wil. Dit museum ligt vlakbij het centraal station en geeft een overzicht over de verschillende zeilschepen, hoe het leven vroeger was. Je kan het schip dat aan de kade ligt ook in, zodat je ziet hoe het leven aan boord er vroeger aan toe ging. Het is ook interactief met o.a. de reis van een container tot in de winkel, virtual reality, zodat je ziet hoe de haven er vroeger moet hebben uitgezien, ... ook voor de kleintjes is er van alles te zien en te beleven.” - een bezoeker.

online gebruik

De achterban van de social media kanalen groeit geleidelijk door, vergelijkbaar met voorgaande jaren. Het grootste verschil is het aantal bereikte personen op Facebook door de inzet van meer betaalde campagnes. In 2018 is er veel gebruik gemaakt van videocontent, met een gemiddeld bereik van 11.716 personen per video.

aantal bezoekers - website

	realisatie 2018	realisatie 2017
aantal bezoeken website (sessies)	614.366	679.800
aantal unieke bezoeken website	449.547	534.731

aantal bezoekers - social

	realisatie 2018	realisatie 2017
Facebook - volgers	13.655	12.262
Facebook - bereikte personen	122.019.161	3.600.000
Twitter - volgers	10.307	9.833
Instagram - volgers	3.620	2.572
LinkedIn - volgers	2.138	1.426

tijdelijke tentoon- stellingen en programma

Het museum organiseerde in 2018 een aantal succesvolle tijdelijke tentoonstellingen en activiteiten.

ms Oranje | koers gewijzigd

De tentoonstelling *ms Oranje | koers gewijzigd*, over het iconische passagiersschip de Oranje ontving vanaf de opening op 8 september 2017 tot eind 2018 72.000 bezoekers. Naast het schip stonden persoonlijke verhalen van de gerepatrieerden vanuit Nederlands-Indië centraal.

Programmamaker Coen Verbraak ging speciaal voor de tentoonstelling in gesprek met tien personen die met de Oranje 'repatrieerden'. Deze persoonlijke verhalen over vertrek, de tijd aan boord en het nieuwe leven in Nederland kwamen aan bod in een indrukwekkende film. In de tentoonstelling wordt de film, samen met indringende portretten die fotograaf Jitske Schols van hen maakte, getoond. Veel

tentoonstellingsbezoekers hebben zelf met de Oranje gereisd. Passagiers, bemanningsleden en zelfs nazaten hebben bijzondere herinneringen aan de reizen met het schip. Het Scheepvaartmuseum biedt het publiek een podium om hun verhalen online te delen. In de speciaal voor dit doeleinde ontwikkelde 'verhalenvanger' zijn tot nog toe maar liefst 100 vertellingen verzameld. Deze persoonlijke getuigenissen werpen een verrassend licht op het leven aan boord van de Oranje. Geïnteresseerden kunnen verhalen lezen of toevoegen.

Ms Oranje | koers gewijzigd is mede mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van de BankGiro Loterij, Mondriaan Fonds, Stichting VSBfonds, Stichting Zabawas en Stichting Kunstbezit Koninklijke Nedloyd (publicatie).

*“Toen ik hier net aankwam, bracht ik een bezoek aan het Scheepvaartmuseum. In de tentoonstelling vertelden Nederlanders over hun Indische verleden. Dat trof me enorm.” – Componiste Tansy Davies in **De Volkskrant***

*“Dit is échte, boeiende geschiedenis, verwoord door de mensen zelf.” – Kester Freriks in de **NRC***

*“Indische Nederlanders hebben zo lang over hun verleden gezweven. Het is fijn dat ook deze geschiedenis aandacht krijgt. Die erkenning is belangrijk.” – Wieneke van Stenis (70) in **De Telegraaf***

“The only display in the NOORD building that interested me was about the Dutch luxury passenger ship which went on its maiden voyage to the Dutch East Indies right at the break of WWII. During the war it served as a hospital ship and later to remove Dutch citizens from the camps in the East Indies. I found the numerous personal memoirs that were videotaped very interesting of that experience. One display showed a first aid kit that a mom had given her 11 year son who was being taken to a camp while other cases showed many photos taken during that time of evacuation. The evacuees were impressed with the grand staircases, silverware, and luxury of this cruise ship - a stark contrast to their life in Japanese internment camps.”. Bezoeker uit Vancouver

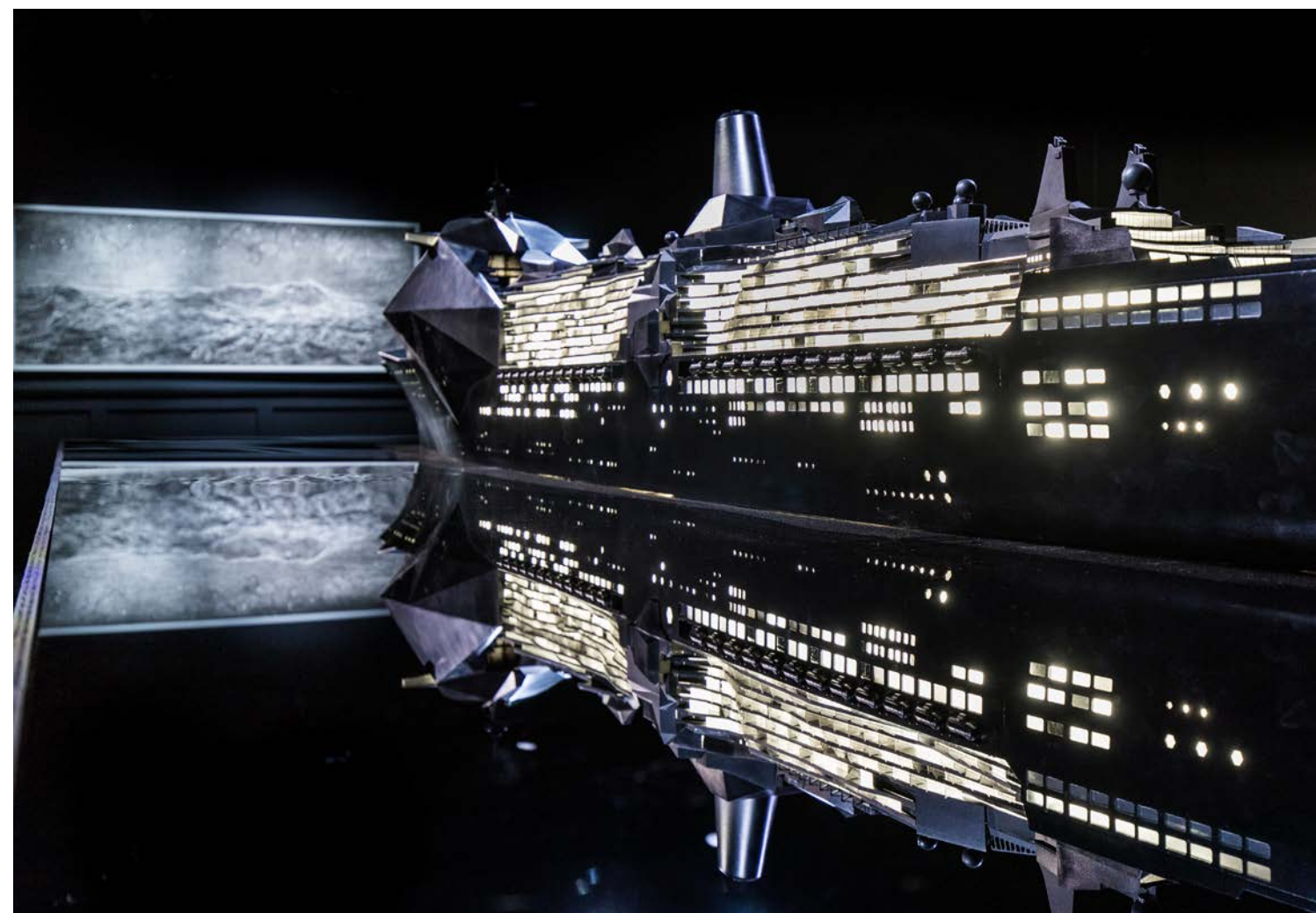
fixed flow | Sjoerd Knibbeler

In het voorjaar van 2018 was *Fixed Flow* van Sjoerd Knibbeler te zien; een artistiek experiment geïnspireerd op wetenschappelijke methodes om de zeewaardigheid van nieuwe schepen te testen. Knibbeler reflecteerde met dit project op de tijdelijke tentoonstelling *Gamechangers | Maritieme innovaties* (te zien van 6 oktober 2017 tot 1 juli 2018). *Fixed Flow* was een installatie met fotogrammen, een waterbassin, scheepsmodellen en een documentairefilm.

sea of tranquillity | Hans Op de Beeck

In september opende *Sea of Tranquillity* van de internationaal gerenommeerde kunstenaar Hans Op de Beeck over een mythisch en fictief cruiseschip. De inzet van beeldend kunstenaars en vormgevers om te reflecteren op de collectie en de tentoonstellingen is onderdeel van de nieuwe koers van het museum. Rondom deze tentoonstelling werden nieuwe doelgroepen benaderd, waaronder de verzamelaars van de Young Collectors Circle.

*“Het Scheepvaartmuseum nodigde Op de Beeck uit omdat het verwacht dat beeldend kunstenaars andere, onafhankelijke perspectieven kunnen bieden op de scheepvaart. Met zijn akelig kille Tranquillity slaagt Op de Beeck daar uitstekend in. Geen goede reclame voor cruisevakanties, wel een indringende ervaring.” – Thomas van Huut in de **NRC***

*“Zowel de film als de tentoonstelling tonen een toekomstvisie die bewondering en verafschuw oproept.” – **De Scheepvaartkrant***

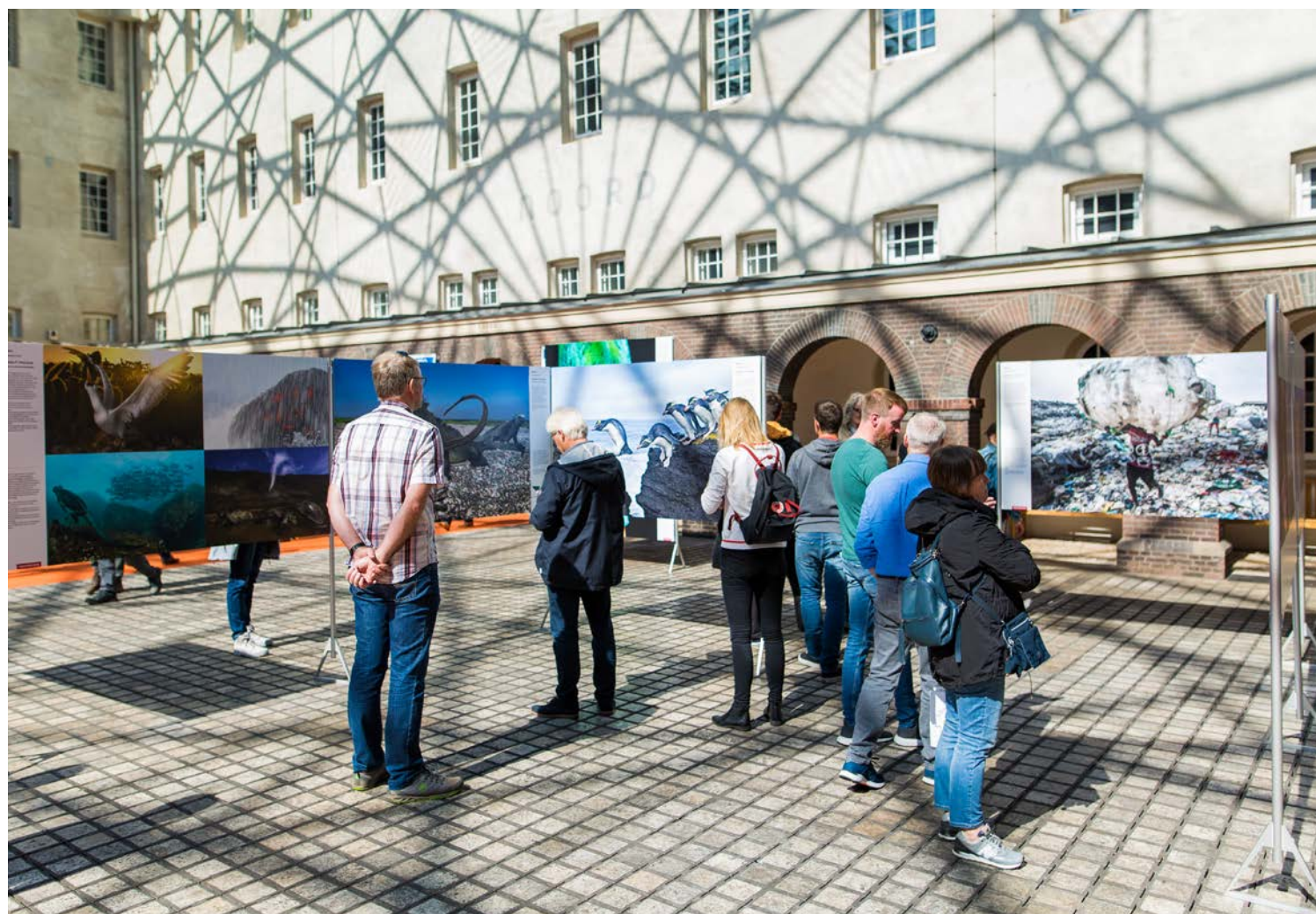
“I was struck by a temporary installation by multimedia artist Hans op de Beeck, who created a fictitious cruise ship, the “Sea of Tranquillity,” for which he designed everything from crew uniforms to tableware. Op de Beeck used these in his eponymous 30-minute film.” Bezoeker uit New Mexico

De Amsterdamse Museumnacht werd rondom *Sea of Tranquillity* geprogrammeerd met het thema cruiseschip. Het Scheepvaartmuseum was dit jaar de locatie voor de officiële openingsperformance met o.a. een voorontvangst en welkom door de burgemeester van Amsterdam Femke Halsema.

overige tentoonstellingen

Publiekslieveling *Blaeu's wereld in kaart | meester-cartograaf in de Gouden Eeuw* sloot in september 2018. De tentoonstelling trok in totaal bijna 255.000 bezoekers. Het publiek waardeerde de tentoonstelling met maar liefst een 8,5.

Tot 1 juli was de tentoonstelling *Gamechangers | maritieme innovaties* in het museum te zien. 60 % van het totaal aantal museumbezoekers bracht een bezoek aan deze tentoonstelling. De tentoonstelling kreeg van bezoekers een waardering van 8,0. *Gamechangers | maritieme innovaties* is mede mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van de BankGiro Loterij, Mondriaan Fonds, Stichting VSBfonds en Samenwerkende Maritieme Fondsen.

Een selectie uit de *World Press Photo* tentoonstelling was van 24 juli t/m 4 september gratis te bewonderen op het Open Plein. Voor deze fototentoonstelling werd gekozen voor 82 foto's met als thema natuur en milieu. De tentoonstelling viel samen met de jubileumeditie van de Walvisweken die in het teken stond van duurzaamheid en de bescherming van bedreigde diersoorten. Het was voor het eerst dat werk van topfotografen te zien was op de unieke locatie van het Open Plein.

activiteiten en programmering

In 2018 is een bewuste keuze gemaakt om minder kleinschalige, losse activiteiten te organiseren, maar meer geclusterde grote activiteiten rondom een thema, actualiteit en/of vakantieperiode. Het totaal aantal activiteiten is afgenomen, maar het bereik is toegenomen.

In 2018 heeft het museum nieuwe activiteiten ontwikkeld buiten de muren van het museum zoals een foyerprogramma tijdens History in concert (Tivoli Utrecht), waarbij musea door heel Nederland samen met bekende muzikanten en schrijvers thema's uit de Nederlandse geschiedenis belichten.

Daarnaast werden er lezingen gegeven op de Tong Tong Fair op het Malieveld in Den Haag, één van de grootste Indische evenementen ter wereld. Ook leverde het debatprogramma van het Indisch Herinneringscentrum 'Gepeperd verleden' zowel extra bereik op als ook een structurele samenwerking.

Er is een begin gemaakt met activiteiten die jaarlijks zullen terugkeren als nieuwe traditie of als vast programma. Zo was er in april de eerste officiële opening van het vaarseizoen met veel aandacht voor

een ludieke cursus grachtenvaren voor beginners. Verder waren er vaartochten, lezingen en workshops en een bijzonder gastschip voor mindervaliden van de stichting SailWise. Dit werd gecombineerd met de jaarlijkse open dag van Expeditie Oosterdok, een internationaal, vernieuwend stadskwartier waar inmiddels 44 culturele instellingen en bedrijven bij zijn aangesloten.

In het afsluitende weekend van de nationale museumweek ontdekten bezoekers 'ons echte goud' tijdens de 'Golden Hour'; aan het einde van de zondagmiddag leerden bezoekers de pronkstukken van Het Scheepvaartmuseum kennen op de beats van Sven Alias, met een special performance van Benjamin Herman.

autismevriendelijk museumbezoek

Het museum biedt vanaf 2018 een kleinschalig prikkelarm museumbezoek aan voor families met kinderen met autisme. Na een pilotperiode en een expertmeeting is het autismevriendelijk museumbezoek met veel succes opgenomen in de vast terugkerende publieksprogrammering.

"Vanmorgen werden we ontvangen als genodigde en kregen we een autisme vriendelijke rondleiding. Wat hebben we genoten. Alle aandacht maar ook begrip van een toch niet hele gebruikelijke reactie van de kinderen tijdens het vertellen over alles.. Een hoop geleerd en een echt ontspannen museum bezoek. Daarna een mooie periscoop gemaakt. De mogelijkheid om op deze manier een museum te bezoeken is echt heel erg fijn. Enorm Bedankt!"

walvisweken blijven onverminderd succesvol

Voor de vijfde maal op rij werd dit jaar het startschot gegeven voor de Walvisweken. Deze jubileumeditie stond in het teken van duurzaamheid, het beschermen van de walvis en het belang van schone oceanen. Tijdens de Walvisweken leerden jong en oud van alles over de walvis en het belang van een schone, plasticvrije

leefomgeving. Voor de Walvisweken werkt Het Scheepvaartmuseum samen met het Wereld Natuur Fonds, Ecomare, Museum Kaap Skil, Zaans Museum, Museum In 't Houten Huis en Plastic Whale. Nieuw dit jaar was de samenwerking met SOS Dolfijn. De vijf musea en de drie partners vertelden gedurende de zomervakantie, ieder vanuit hun eigen collectie of expertise, het verhaal van de walvis. Veel gezinnen bezochten het museum speciaal voor de Walvisweken (in totaal 31.062 bezoekers). De Walvisweken werden door bezoekers gewaardeerd met een 8,4. De Walvisweken zijn mede mogelijk gemaakt dankzij een meerjarige bijdrage van het Mondriaan Fonds.

het muizenhuisfestival

De goede samenwerking met uitgeverij Rubinstein voor de eigen uitgave van het Gouden Boekje 'De Koning gaat uit varen' heeft in 2018 geresulteerd in een succesvol Paasweekendprogramma rondom het nieuwe kinderboek 'Het Muizenhuis – de haven'. Het muizenhuisfestival trok maar liefst 5.000 enthousiaste bezoekers.

I NY

ALICIA

FAMILIE
KIJKTOCHT

GA MEE OP REIS NAAR DE
MOOIESTE TENTOONSTELLINGEN
IN HET SCHEEPVAARTMUSEUM!

SYDNEY
AUSTRALIA

Het Scheepvaartmuseum werkte ook in 2018 nauw samen met verschillende scholen.

Zo werd een samenwerking gestart met het ir. Lely Lyceum in het kader van het vak wetenschapsonderwijs, met als doel dat na een bezoek aan het museum en les van onze museumdocenten, de leerlingen zelfstandig onderzoek kunnen doen naar objecten uit onze collectie.

stap op de rode loper

Het Scheepvaartmuseum heeft begin februari voor het tweede jaar geparticipeerd in het project Stap op de Rode Loper, een project rondom leesbevordering voor het vmbo. In totaal hebben 400 leerlingen uit het vmbo het museum bezocht en deelgenomen aan verschillende workshops.

Tweet: Jaaaaaaaaaaaa! Zo gezellig was het dus op @stapopderodeloper. Wat een topdag! @Schrijverscentr (Daniellle Bakhuis, Schrijver)

stakingsdag

In maart was het museum gratis toegankelijk voor ouders/verzorgers met een kind in de basisschoolleeftijd tijdens de stakingsdag voor het basisonderwijs. Tijdens deze dag zagen we circa 2.200 bezoekers die speciaal voor de stakingsdag naar het museum kwamen. Opvallend was dat het veelal mensen waren die voor het eerst een bezoek aan een museum brachten.

bootkamp

Voor het derde jaar op rij is aan het begin van het nieuwe schooljaar het brugklasprogramma Bootkamp aangeboden aan het onderwijs. Dit jaar hebben in totaal 1.600 brugklassers deelgenomen aan dit volwaardig educatief programma.

docentendag

Samen met het NiNsee, het Tropenmuseum en het Amsterdam Museum heeft Het Scheepvaartmuseum op zaterdag 24 november rondom het thema slavenrijverleden een docenten-dag georganiseerd, waar in totaal 80 docenten vanuit het basis- en voortgezet onderwijs aan deelnamen.

collectie en onderzoek

collectieverwerving

In 2018 zijn twee belangrijke aankopen gedaan, die de collectie substantieel versterkt hebben. Het eerste is een groot portret, geschilderd door Ferdinand Bol. Op dit werk staat admiraal Cornelis Tromp afgebeeld met naast hem een bediende van Afrikaanse herkomst. Door de aankoop van dit schilderij kan Het Scheepvaartmuseum ook de keerzijde van de economische welvaart laten zien, die zich voltrok onder koloniale overheersing, geweld en slavernij. De thematiek van het schilderij draagt bij aan bewustwording en het kijken naar de geschiedenis vanuit verschillende perspectieven.

De aankoop van het portret is mede mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van het Mondriaan Fonds, Het Compagnie Fonds en de Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum.

Ook de tweede aankoop sluit aan bij dit onderwerp. Het is een Chinees beeld, gemaakt op bestelling door een rijke Europeaan en het beeldt een Afrikaanse man uit. Dit bijzondere porseleinen beeld uitgevoerd in de *famille noire*-techniek is gemaakt rond 1720. De Chinese modelleur had hoogstwaarschijnlijk nog nooit een Afrikaanse man gezien; hij is afgebeeld met stereotype kenmerken en slavenbanden om zijn nek en handen. Aan de andere kant straalt hij een trots en vrolijkheid uit. Hij staat op een lotusblad, in de stijl zoals Boeddha in China afgebeeld zou worden. Het Mondriaan Fonds, Vereniging Rembrandt, Het Compagnie Fonds en de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum hebben deze aankoop mede mogelijk gemaakt.

Deze objecten plaatsen de vaak overbelichte succesverhalen uit onze maritieme

me geschiedenis in een genuanceerder perspectief. Dit sluit aan bij het collectiebeleid van Het Scheepvaartmuseum, dat steeds meer gaat over beeldvorming over andere culturen.

Verder verwierf Het Scheepvaartmuseum in 2018 twee series van fotograaf Dolph Kessler; *the Wave* en *De Noordzee rond*. Het gaat om respectievelijk 57 en 60 werken.

The Wave is een portret van de zee, waarbij op de foto's van Dolph Kessler de kijker de zee ervaart op een veilige afstand. *The Wave* wordt naar verwachting in 2020 tentoongesteld in het museum.

collectiebeheer en registratie

Voor de periode 2017-2020 zijn in het collectieplan de volgende beleidsprioriteiten vastgesteld:

1. vergroten van de toegankelijkheid van de eigen collectie
2. intensiveren van de zichtbaarheid van de collectie
3. het stimuleren en borgen van de kennisfunctie

Naast de reguliere erfgoedinspectie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (OCW), werkt het museum samen met de auditcommissie van de Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum. In 2018 zijn er verbeteringen gemaakt op het gebied van depotzorg, preventieve conservering en de monitoring van klimaatomstandigheden.

Het intensiveren van de zichtbaarheid van de collectie krijgt meer vorm door het digitaal delen van kennis en collecties. Aan de basis hiervan ligt het controleren, vastleggen en uitbreiden van de collectie-informatie en het vervaardigen van hoogwaardig beeldmateriaal. Voor de fotografie en registratie van de deelcollectie vaartuigen in het depot in Hoogwoud is in 2018 een pilotproject uitgevoerd; er zijn ruim 1300 opnames gemaakt van de vaartuigen, scheepsbouwgereedschap, onderdelen van tuigage etc. Van de 69 vaartuigen in het depot zijn er inmiddels 58 gefotografeerd.

kenniscentrum en fellowships

De doelstelling van het kenniscentrum is het stimuleren van maritiem-historisch onderzoek, onder meer door het online beschikbaar stellen en wetenschappelijk verrijken van de collectie-informatie. In een nieuw vastgelegde organisatiestructuur speelt het kenniscentrum binnen Het Scheepvaartmuseum een grote rol. Senior conservator Jeroen van der Vliet is verantwoordelijk voor het maritiem kenniscentrum en de werving, selectie en begeleiding van de fellows.

In het kalenderjaar 2018 waren maar liefst vijf fellows actief. Zij hebben onderzoek gedaan naar:

- het 17de-eeuwse familieportret door Dirck Dircksz. van Santvoort
- de reizen die in de jaren dertig van de 20ste eeuw georganiseerd werden voor jongeren, aan boord van de Tarakan van de Stoomvaart Maatschappij Nederland;

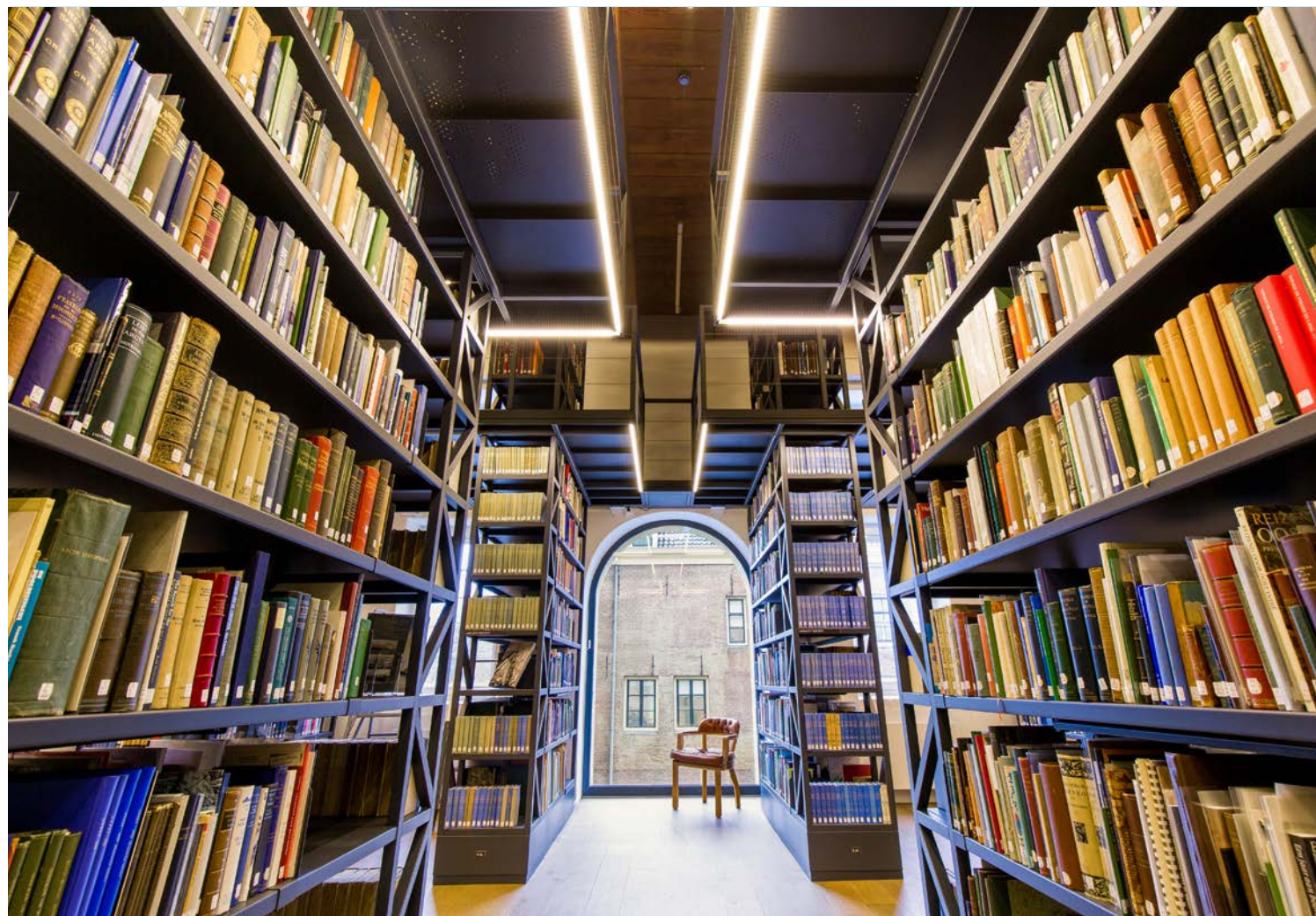
- spiegelgevechten en hun verbeelding in de maritieme kunst;
- de repatriëring uit Nederlands-Indië aan boord van ms Oranje;
- het manuscript dat ten grondslag lag aan de eerste Nederlandse zeereis naar Azië.

De onderzoeksresultaten werden gepresenteerd in verschillende artikelen en in bijdragen aan tentoonstellingscatalogi en het jaarboek van het museum. Alle fellows presenteerden hun onderzoek tijdens de goed bezochte fellowshipsmiddag op 23 februari 2018.

Het fellowshipsprogramma is mede mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van de Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum en de Samenwerkende Maritieme Fondsen.

Dankzij de genereuze bijdrage van Stichting Het Meyjes Fonds kan het museum ook een nieuwe wetenschappelijk onderzoeker aanstellen. In 2018 werd de overeenkomst met het fonds gesloten en kon worden begonnen met het opstellen van een functieprofiel. De Meyjes wetenschappelijk onderzoeker gaat zich vanaf 2019 richten op de Amsterdamse (houten) scheepsbouw en plaatst deze in een landelijke en internationale context. Met de financiering door het Meyjes Fonds kan een tijdelijk onderzoeker voor twee dagen in de week worden aangesteld voor een periode van vijf jaar. Het model is vervolgens ook toepasbaar voor soortgelijke tijdelijke onderzoekers.

Het museum participeert in meerdere onderzoeksprojecten. Het doet mee aan

Het Scheepvaartmuseum was in 2018 gastheer voor meerdere congressen en symposia. Op 17 november werd het jaarlijkse museumsymposium georganiseerd rondom het thema passagiersvaart; daarbij spraken conservatoren, fellows en collega's van universiteiten en andere musea. Het museumsymposium werd dit jaar voor het eerst op een zaterdag gehouden zodat deze kon worden gecombineerd met de najaarsbijeenkomst van de Nederlandse Vereniging voor Zeegeschiedenis. Op die manier hoopte het museum een nieuw publiek te trekken en misschien wel nieuwe Vereenigingsleden te mogen ontmoeten; dat bleek ook zeker het geval, een record-aantal van 120 deelnemers nam aan het symposium deel. Een week later kwam het Maritiem Portal in het museum bijeen voor een symposium. Hier werd aandacht geschonken aan digitale projecten waaraan ook Het Scheepvaartmuseum deelneemt. Het museum is ook actief betrokken bij de organisatie van een groot nieuw Nederlands-Vlaams maritiem-his-

torisch congres dat voor het eerst in 2019 zal plaatsvinden. Voor het congres met de werktitel 'Vlootshow' is een brede programmacommissie gevormd en deze kwam meerdere malen in het museum bijeen.

De bibliotheek van het museum biedt een fysieke ontmoetingsplek voor conservatoren, fellows, stagiairs en externe onderzoekers en heeft één van de belangrijkste maritiem-historische collecties ter wereld die van internationaal belang is voor de bestudering van de Nederlandse maritieme geschiedenis. Het Scheepvaartmuseum heeft een aantal grote stappen gezet op het gebied van publiekstoegankelijkheid van de bibliotheek die sinds mei 2017 weer vijf dagen per week is geopend. Dat dit door het publiek wordt gewaardeerd is overduidelijk in de bezoekcijfers terug te zien; het aantal bibliotheekbezoekers is ten opzichte van 2017 verder gestegen naar 3.156 (dit cijfer is exclusief bezoekers die in het kader van rondleidingen in de bibliotheek komen).

"Ship Shapes, Digitisation of 17th and 18th Century Ship Models of Dutch India Ships", een project van John McCarthy (Flinders University, Adelaide, Australië) waarbij 3D-scans worden gemaakt van alle bekende scheepsmodellen van VOC-schepen om hiermee onderzoekers een database met vergelijkingsmateriaal aan te reiken.

Verder is het museum betrokken bij een digitaal pilotproject van het Huygens Instituut voor Nederlandse geschiedenis (Huygens ING) om een semantische webapplicatie te maken waarbij informatie vanuit verschillende bronnen bijeen wordt gebracht. In het geval van de pilot betreft het informatie over VOC-schepen. Een demoversie werd tijdens het Maritiem Portal-symposium op 23 november in Het Scheepvaartmuseum getoond. Daarnaast ondersteunde het museum een masterstudent van de Universiteit Leiden

(Digital Archaeology) bij zijn afstudeerproject waarbij hij digitale fotogrammetrie toepaste bij het onderzoek naar een historisch scheepsmodel.

Het Scheepvaartmuseum hecht grote waarde aan talentontwikkeling en stelt jaarlijks meerdere stageplaatsen ter beschikking aan studenten om ervaring op te doen met een of meerdere facetten van het museaal werk. In 2018 verrichtten twee masterstudenten Zeegeschiedenis van de Universiteit Leiden, uitgebreide onderzoeks-werkzaamheden ten behoeve van nieuwe tentoonstellingen over ms Oranje en Nederlandse poolexpedities. Een masterstudent Museum Studies van de Universiteit van Amsterdam ondersteunde het team van conservatoren en tentoonstellingsmakers bij de ontwikkeling van een nieuwe semipermanente opstelling over cartografie (opening mei 2019).

organisatie

bedrijfsvoering

Het Scheepvaartmuseum voert een financieel gezonde organisatie door het genereren van voldoende eigen inkomsten; een groeiende inkomstenstroom per bezoeker en het werven van fondsen- en sponsorinkomsten. Daarnaast ligt de nadruk op het zorgdragen voor voldoende reserves, een goede solvabiliteit en liquiditeit.

doelstelling: cultureel ondernemerschap

	realisatie 2018	activiteiten plan 2020	realisatie 2017
percentage eigen inkomsten	67%	60%	80%
museale activiteiten als onderdeel van evenementen	41%	40%	29%

In 2018 is een afgerond resultaat van € 15.000 euro behaald voor de resultaatbestemming. Na de onttrekking van gelden uit het bestemmingsfonds brandveiligheid depot en toevoeging aan het bestemmingsfonds BankGiro Loterij is het te verdelen resultaat € 75.000. Het resultaat is hoger dan begroot, wat voornamelijk wordt veroorzaakt door lagere dan begrote uitgaven aan projecten en overige lasten.

Het ondernemersmodel is gebaseerd op verschillende inkomstenstromen bestaande uit bezoekersinkomsten en subsidies voor het activiteitenplan (BIS), behoud en beheer van de collectie en voor het gebouwenbeheer. Daarnaast werft Het Scheepvaartmuseum fondsen, sponsors, particuliere begunstigers en heeft het belangrijke partners zoals de BankGiro Loterij.

De bezoekersinkomsten vanuit kaartverkoop zijn op hetzelfde niveau gebleven als in 2017, hoewel het aantal bezoekers licht is gedaald. Dit wordt voornamelijk verklaard door een sterke vermindering van het (gratis) Uitmarkt bezoek. De verwachting is dat door de opening van nieuwe tentoonstellingen in 2019, er gedurende dat jaar weer een stijging in de bezoekersaantallen en inkomsten zal zijn.

Het Scheepvaartmuseum ontvangt subsidies voor de verschillende activiteiten; publieksactiviteiten, beheer van collectie en gebouwenbeheer.

De jaarrekening bevat de verantwoording van deze afzonderlijke activiteiten, welke zijn toegerekend op basis van een kostenplaatssystematiek. Het exploitatieresultaat van de verschillende activiteiten is verdeeld volgens de berekeningssystematiek in het (aangepaste) handboek verantwoording cultuursubsidies.

De BankGiro Loterij is een van de belangrijkste partners van Het Scheepvaartmuseum; zo ontvangt het museum een jaarlijkse bijdrage van € 400.000, een uitkering uit de opbrengst geoormerkt werven (€ 78.000) en inkomsten via de BankGiro Loterij VIP-kaart (€ 39.000). Onderdeel van de eigen inkomsten zijn ook bijdragen van Het Compagnie Fonds € 319.787 (gift € 145.000 en vrijval investeringsbijdrage € 174.787), Het Scheepvaartmuseum Enterprise BV (€ 100.000) en de Vereniging Nederlandsch Historisch Scheepvaartmuseum (€ 152.000).

Conform de richtlijnen uit het handboek van het ministerie Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) worden na resultaatbepaling nog een aantal reserveringen gemaakt als onderdeel van het eigen vermogen:

- Reserveringen voor toekomstige activiteiten van de BankGiro Loterij € 59.000;
- Verplichte dotatie in het bestemmingsfonds OCW € 20.000;
- Onttrekking uit het Bestemmingsfonds Veiligheid depot € 119.000.

Het resterende saldo wordt toegevoegd aan de algemene reserve (€ 55.000). Het eigen vermogen stijgt in 2018 van € 5.558.000 naar € 5.574.000. Er is een norm inzake het weerstandsvermogen in ontwikkeling, welke het weerstandsvermogen definieert als het hoogste van:

- Het eigen vermogen dat nodig is om op de korte en middellange termijn tegenvallers in de exploitatie op te vangen;
- Het eigen vermogen dat op de langere termijn nodig is om te voldoen aan de kapitaalbehoefte van de instelling.

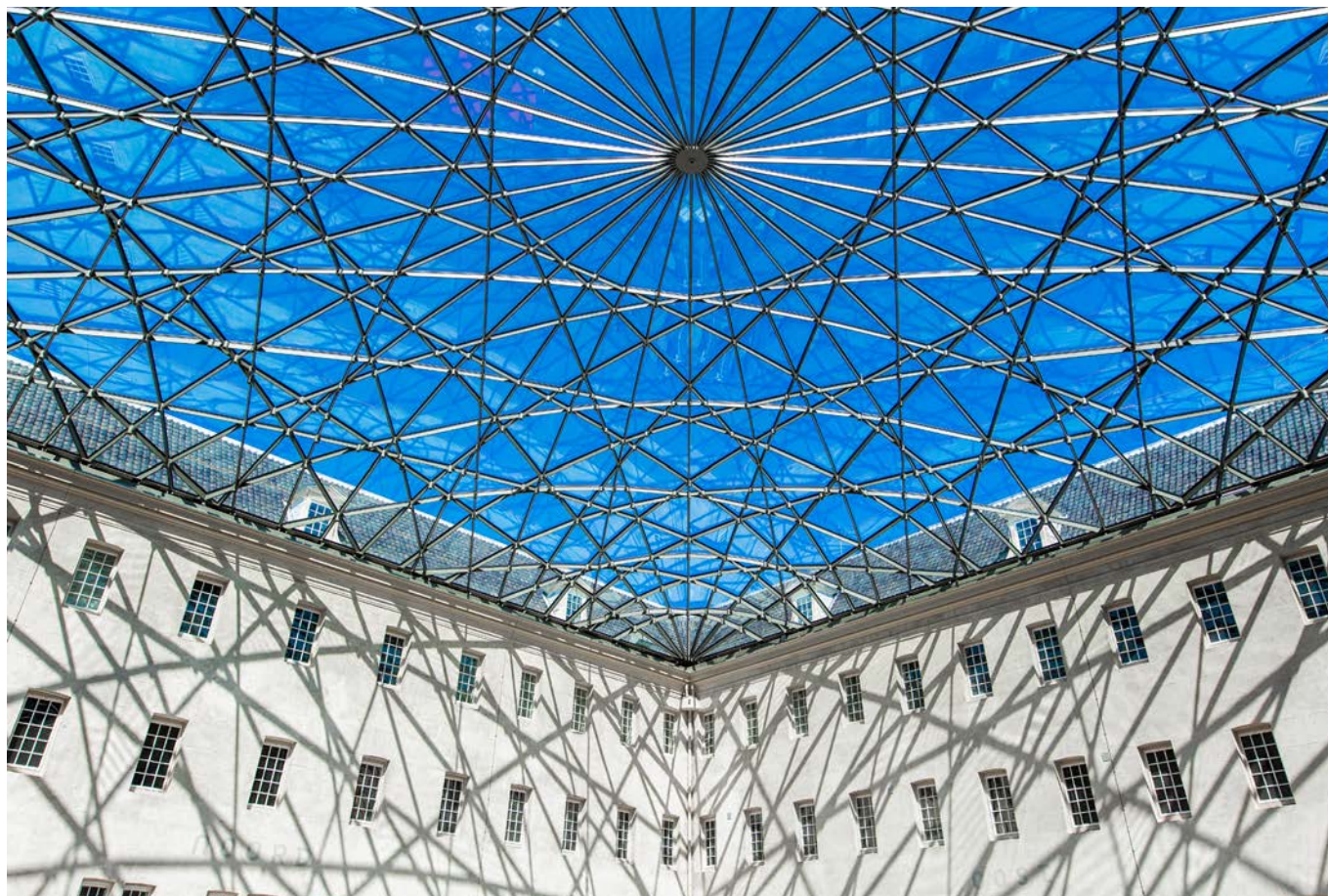
Het weerstandsvermogen op basis van deze definitie bedraagt circa 1 miljoen.

De reserves en bestemmingsfondsen van OCW zijn geoormerkt. Het bestemmingsfonds OCW stijgt in 2018 van € 86.000 naar

€ 106.000. Het Scheepvaartmuseum is voornemens het huidige saldo binnen de cultuurperiode 2017-2020 te besteden aan tentoonstellingen.

huisvesting en nieuwe huurcontracten

In 2018 is een nieuwe huurovereenkomst met het Rijksvastgoedbedrijf (RVB) overeengekomen. Voorafgaand is overeenstemming bereikt over de afwikkeling van financiële en operationele issues op het gebied van onderhoud en vervanging die nog voor rekening van het RVB kwamen. RVB heeft hiertoe eenmalig een extra uitkering gedaan, deze middelen zijn gebruikt om een voorziening 'claimlijst RVB' te vormen. De uitvoering van de werkzaamheden is gestart en zal doorlopen tot in 2019.

In de jaarrekening is een onderhoudsvoorziening gevormd op basis van het meerjarig onderhoudsplan (MJOP). Daarnaast heeft het museum het saldo van de subsidie voor huisvesting na uitgaven welke bestaan uit kosten voor onderhoud, vervangingsinvesteringen en verbeteringen van de infrastructuur van het pand, zoals voorgeschreven, als een langlopende schuld opgenomen (nog te besteden huisvesting OCW). Deze schuld is bedoeld om te sparen voor toekomstige vervangingen aan de panden. De schuld is eind 2018 € 73.000. Het museum is bezig met de herijking van het MJOP waarin de verschillende investeringen gefinancierd vanuit de Erfgoedwet en andere fondsen zullen worden meegenomen.

veiligheid

Het Scheepvaartmuseum heeft een integraal veiligheidsplan, uitgewerkt in organisatorische, bouwkundige en elektrotechnische maatregelen die

ervoor zorgen dat onveilige situaties tot het minimum worden beperkt. Het integrale veiligheidsplan draagt er toe bij dat Het Scheepvaartmuseum zijn kernactiviteiten permanent kan uitvoeren. Het bedrijfshulpverlening- en ontruimingsplan vormen samen het calamiteitenplan en zijn onderdeel van het veiligheidsplan. Vanwege onzekerheden over het vertrek van Defensie op (delen van) het Marineterrein zijn maatregelen genomen om het depotgebouw beter te beveiligen. Het depotgebouw bevindt zich momenteel op een afgesloten en beveiligd terrein. Indien het terrein openbaar toegankelijk wordt is een hoger beveiligingsniveau noodzakelijk. Op basis van een risico-inventarisatie, uitgevoerd in opdracht van het Rijksvastgoedbedrijf, zijn in 2018 bouwkundige aanpassingen doorgevoerd en is de beveiligingsinstallatie uitgebreid. In 2018 zijn meerdere veiligheidsoefeningen uitgevoerd, waaronder een grote terreuroefening in samenwerking met

verschillende veiligheidsdiensten. Bij de oefeningen worden regelmatig studentbeveiligers van het ROC ingezet. De leerpunten worden verwerkt in de interne veiligheidsprocedures. De grootschalige simulatietrainingen zijn onderdeel van een reeks oefeningen binnen de culturele instellingen in Amsterdam.

risicobeheersing

Risicomanagement is een integraal onderdeel van het gevoerde beleid en is opgenomen in de jaarplanning. Risico's worden onderverdeeld in de categorieën: strategie, operatie, financiën en wet- en regelgeving. De directie is goed op de hoogte van de belangrijkste risico's en onzekerheden binnen de branche en ziet er op toe dat de interne risicomanagement- en controle-systemen waarmee binnen de organisatie brede risico's worden beheerst, adequaat werken. Operationele en financiële risico's (waaronder prijs-, liquiditeits-, koers- en renterisico's) zijn vastgelegd in de managementinformatie en worden

periodiek geanalyseerd. De bewaking van de financiële positie en het bijstellen van de strategie op basis van de financiële risico's vindt periodiek plaats.

De grootste risico's die de organisatie loopt zijn:

- Tegenvallende bezoekersaantallen en/of teruglopende omzet, waardoor de financiële resultaten en positie worden verzwakt.
- Een verlaging van de OCW subsidie culturele basisinfrastructuur (BIS) door het niet (volledig) nakomen van de prestatieafspraken met OCW.
- Het eventueel openstellen voor publiek van het Marineterrein kan resulteren in een beveiligingsrisico voor het depotgebouw.

organisatiestructuur

Het Scheepvaartmuseum biedt een inspirerende werkomgeving en stimuleert en begeleidt medewerkers bij hun ontwikkeling. In 2018 is succesvol gewerkt met het eenduidig vastleggen van jaargesprekken op formuleren. Er is in die gesprekken

veel aandacht voor ontwikkelingsmogelijkheden. Dat er geïnvesteerd is in de ontwikkeling van de museummedewerkers zien we ook terug in de stijging van de uitgaven op dit gebied. In 2017 werd er aan opleiding en ontwikkeling een bedrag uitgegeven van € 9.000, in 2018 was dit € 62.000, ruim een verzesvoudiging. Het budget is besteed aan een mooie mix van individuele opleidingen en teamtrainingen. Er was niet alleen aandacht voor vakinhoudelijke ontwikkeling, maar ook voor persoonlijke ontwikkeling.

code culturele diversiteit

Het Scheepvaartmuseum streeft ernaar om met haar personeelsbestand een afspiegeling te zijn van de Nederlandse samenleving. In dat kader hoopt het van harte sollicitaties te ontvangen van kandidaten met diverse culturele achtergronden.

Dit is de tekst die het museum sinds 2017 onder al haar vacatures plaatst. Een stap die ertoe heeft geleid dat de diversiteit onder de kandidaten toeneemt. Bij benadering heeft 20% van de medewerkers een (gedeeltelijk) niet-Nederlandse achtergrond. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2017 toen het percentage 18% was. De samenwerking met de Gemeente Amsterdam voor het plaatsen van statushouders op arbeidsplaatsen in het museum is voortgezet. In 2018 werden twee plaatsen ingevuld door statushouders, in 2019 komen daar naar verwachting nog twee bij.

Met het oog op de diversiteit binnen het museum (ook leeftijd, opleidingsniveau, geslacht, geaardheid etc.) is er een projectgroep opgericht die zich buigt over omgangsvormen binnen het museum. Zij nemen het bestaande beleid onder de loep. Indien nodig wordt het beleid verduidelijkt of aangepast. Een goede omgangscultuur is belangrijk om succesvol te zijn in het diversiteitsbeleid.

raad van toezicht en bestuur

De raad van toezicht van bestond in 2018 uit zes leden. Dhr. M. (Matthieu) Borsboom is voorzitter, dhr. A. (Anton) Valk is de vicevoorzitter.

De auditcommissie van de raad bestond aan het begin van het jaar uit drie leden; voorzitter mevr. T.(Tanja) Nagel, dhr. I.(Isaïc) Kalisvaart en mevr. M.(Margriet) Tiemstra.

De raad van toezicht heeft per 1 april 2018 afscheid genomen van mevr. M. (Margriet) Tiemstra. Zij is na twee termijnen van vier jaar volgens rooster afgetreden en opgevolgd door mevr. T. (Thessa) Menssen.

Het bestuur van de Stichting Nederlands Scheepvaartmuseum is opgedragen aan het bestuur, bestaande uit één lid met de titel van algemeen directeur; dhr. M. (Michael) Huijser. De directie van Het Scheepvaartmuseum bestaat uit de algemeen directeur Michael Huijser en directeur museale zaken Vera Carasso.

samenstelling Raad van Toezicht in 2018

	functie	benoeming	herbenoeming	aftreden
Dhr. M.J.M. Borsboom, Vice-admiraal bd	voorzitter	2013	2017	2021
Dhr. ir. A.J.M. Valk CBE	vice-voorzitter	2014	2018	2022
leden:				
Mw. Ir. M. Tiemstra		2010	2014	2018
Mw. Mr. T.L. Nagel		2011	2015	2019
Dhr. Ir. I.M. Kalisvaart MBA		2017	2021	2025
Mw. Drs. E. Ansenk		2017	2021	2025
Mw. T. Menssen		2018	2022	2026

vooruitblik

Op 9 mei 2019 werd op de begane grond een nieuwe tentoonstellingsruimte onder de naam Hoofdgalerij geopend met hoogtepunten uit de collectie van Het Scheepvaartmuseum. De tentoonstelling *Republiek aan Zee* in de Hoofdgalerij laat zien hoe de Nederlandse identiteit is gevormd door de relatie met het water. Aan de hand van ruim 50 topstukken vertelt deze tentoonstelling het verhaal van de Republiek in de 17e en 18e eeuw. Ook wordt er een nieuwe semipermanente ruimte voor de zeldzame collectie cartografie opengesteld. In deze ruimte komt de tentoonstelling *Cartografie & Curiosa*. In het najaar van 2019 openen nog twee nieuwe tentoonstellingen; *Strijd om het ijs* en *Rising Tide*. In *Rising Tide* kaart fotograaf Kadir van Lohuizen de wereldwijde problematiek van de stijgende zeespiegel aan.

Door het aanpassen van semipermanente opstellingen en wisseltentoonstellingen wil het museum zijn positie als topinstel-

ling op het gebied van maritieme kunst en geschiedenis meer toegankelijk en zichtbaar maken.

Daarnaast introduceert het museum vanaf mei 2019 een geheel nieuwe huisstijl. De voorbereidingen daarvoor zijn in 2018 in gang gezet.

gelieerde instellingen

Stichting Het Scheepvaartmuseum Enterprise (HSME) en HSME BV

Het Scheepvaartmuseum heeft de zakelijke exploitatie ondergebracht in de Stichting Het Scheepvaartmuseum Enterprise (Stichting HSME). Daarnaast is Het Scheepvaartmuseum Enterprise BV (HSME) opgericht op 30 december 2016. HSME verzorgt vanaf 1 januari 2016 de commerciële exploitatie van Het Scheepvaartmuseum. De Stichting HSME is 100% aandeelhouder van HSME. HSME geeft uitvoering aan de plannen van Het Scheepvaartmuseum om de commerciële exploitatie onder eigen regie uit te voeren. Hieronder vallen het publieksrestaurant, de winkel en de catering. Daarnaast levert HSME diensten aan het museum, vooral met betrekking tot publieksoptocht, organisatie van relatie-ontvangsten en evenementen.

Het Scheepvaartmuseum heeft in 2011 de start van Stichting HSME financieel

ondersteund met een lening. In 2018 is de zevende termijn van deze tienjarige lening afgelost. Net als in 2017 is er in 2018 door HSME een gift aan het museum verstrekt van € 100.000 die voor het museum vrij besteedbaar is.

Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum

De Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaartmuseum (VNHSM) is geen gelieerde partij in de zin van de richtlijnen voor de jaarrekening. VNHSM heeft een eigen bestuur waarop het museum geen invloed uitoefent of kan uitoefenen. De Vereeniging is eigenaar van de collectie en heeft deze als bruikleen ter beschikking gesteld aan de staat. De staat heeft de collectie in beheer gegeven bij Het Scheepvaartmuseum. In 2018 zijn er diverse bijeenkomsten georganiseerd voor de leden waaronder het jaarlijkse maritiem symposium en de algemene ledenvergadering. VNHSM heeft in 2018 met

€ 40.000 bijgedragen aan de aankoop van het *famille noire* figuur uit 1720 en met € 80.000 aan de aankoop van het portret van admiraal Cornelis Tromp geschilderd door Ferdinand Bol.

Het Compagnie Fonds

Het Compagnie Fonds (HCF) is in 2008 opgericht om particulieren actief en duurzaam bij het museum te betrekken in de rol van mecenas en ambassadeur. Het fonds biedt de mogelijkheid kapitaal te vormen om zowel voor de korte als de lange termijn museale projecten mogelijk te maken. De stichting heeft een van het museum onafhankelijk bestuur. Het Compagnie Fonds heeft in 2018 een donatie van € 70.000 gedaan voor de aankoop van het *famille noire* figuur uit 1720 en een donatie van € 75.000 voor de aankoop van het portret van admiraal Cornelis Tromp geschilderd door Ferdinand Bol.

samenwerkingen

Het Scheepvaartmuseum is in 2017 een nieuw samenwerkingsinitiatief gestart onder de naam Expeditie Oosterdok; 12 culturele instellingen en 32 bedrijven vormen samen Expeditie Oosterdok. Een internationaal, vernieuwend stadskwartier waar ontdekking centraal staat. Gezamenlijk zijn er initiatieven ontstaan waarbij er programmatisch wordt samengewerkt. In 2018 is dit initiatief gelanceerd voor het publiek tijdens de eerste open dag.

Daarnaast is er een samenwerking met de Museumhaven Amsterdam, waarvan verschillende schepen bij het museum te gast waren.

jaarrekening

balans per 31 december 2018

	euro	euro
activa	31 december 2018	31 december 2017
vaste activa		
materiële vaste activa		
gebouwen	471.875	57.853
overslag	1.027.635	1.523.732
bedrijfsinstallaties	2.002.520	2.929.678
andere bedrijfsmiddelen	720.144	601.220
	4.222.174	5.112.483
financiële vaste activa		
vorderingen op groepsmaatschappijen	160.000	240.000
	160.000	240.000
vlottende activa		
voorraden		
voorraad	15.103	14.132
	15.103	14.132
vorderingen en overlopende activa		
debiteuren	451.228	324.729
vorderingen op groepsmaatschappijen	80.000	80.000
omzetbelasting	448.375	785.627
overige vorderingen	1.157.710	834.035
vooruitbetaalde kosten	53.190	47.133
	2.190.503	2.071.524
liquide middelen		
rekening courant bank	733.769	1.889.917
spaarrekeningen	6.269.398	7.566.582
kas	47.482	56.545
kruisposten	4.791	23.418
	7.055.440	9.536.462
	13.643.220	16.974.601

	euro	euro
passiva	31 december 2018	31 december 2017
eigen vermogen		
algemene reserve	4.296.486	4.241.045
bestemmingsfonds OCW	105.912	86.241
bestemmingsfonds veiligheid depot	85.803	205.000
bestemmingsfonds BGL	1.085.406	1.026.081
	5.573.607	5.558.367
voorzieningen		
voorziening groot onderhoud schepen (Brunings)	0	50.042
voorziening themavloeren en klimaatinstallatie	498.426	533.837
voorziening gebouwen	849.132	431.952
voorziening claimlijst RVB	496.962	0
overige voorzieningen	19.253	19.648
	1.863.773	1.035.479
langlopende schulden		
investeringssubsidie	3.897.672	4.743.743
overige langlopende schulden	73.310	419.641
	3.970.982	5.163.384
kortlopende schulden		
schulden aan groepsmaatschappijen	40.655	59.128
schulden aan leveranciers en handelskredieten	190.394	150.000
schulden aan leveranciers en handelskredieten	905.223	3.453.292
loonbelasting	147.020	118.049
pensioenpremie	0	11.402
overige schulden	776.869	1.146.344
overlopende passiva	174.697	279.156
	2.234.858	5.217.371
	13.643.220	16.974.601

resultatenrekening over 2018

	euro	euro	euro
	2018	begroting 2018	2017
baten			
eigen inkomsten			
publieksinkomsten binnenland			
kaartverkoop	2.558.668	2.500.224	2.559.847
overige publieksinkomsten	199.839	170.000	203.506
totaal publieksinkomsten (1)	2.758.507	2.670.224	2.763.353
sponsorinkomsten	25.250	152.000	81.269
overige directe inkomsten	2.911	-	1.179
totaal overige directe inkomsten (2)	28.161	152.000	82.448
totaal directe inkomsten (1+2)	2.786.668	2.822.224	2.845.801
indirecte inkomsten	547.735	450.000	473.066
private middelen - particulieren	439.787	583.537	301.874
private middelen - bedrijven	214.893	172.367	172.469
private middelen - private fondsen	356.410	374.392	885.951
private middelen - goede doelenloterijen	666.759	411.282	1.141.119
totaal bijdrage uit private middelen	1.677.849	1.541.578	2.501.413
totaal eigen inkomsten	5.012.252	4.813.802	5.820.280
subsidies			
totaal structureel OCW	7.523.044	7.674.163	7.325.485
OCW - regeling specifiek cultuurbeleid (publ.act.)	2.046.737	1.960.148	1.997.901
OCW - (erfgoedwet) onderdeel huisvesting	3.991.193	4.291.731	3.877.906
OCW - erfgoedwet onderdeel collectiebeheer	1.485.114	1.422.284	1.449.678
totaal structureel provincie	-	-	-
totaal structureel gemeente	-	-	-
totaal structureel publieke subsidie overig	-		-
totaal structurele subsidies	7.523.044	7.674.163	7.325.485
incidentele publieke subsidies	1.518.050	791.550	845.201
totaal subsidies	9.041.094	8.465.713	8.170.686
totale baten	14.053.346	13.279.515	13.990.966

	euro	euro	euro
	2018	begroting 2018	2017
lasten			
personeelskosten	4.410.254	4.134.076	4.155.894
huisvestingslasten	4.882.216	4.751.920	4.056.762
afschrijvingen	1.398.865	1.399.378	2.013.135
aankopen	565.593	-	2.583
overige lasten	2.791.436	3.009.141	3.076.845
totaal lasten	14.048.364	13.294.515	13.305.219
saldo uit gewone bedrijfsvoering	4.982	-15.000	685.747
saldo rentebaten / -lasten	10.258	15.000	14.928
exploitatieresultaat	15.240	0	700.675
bestemmingsresultaat			
mutatie bestemmingsfonds OCW	19.671		86.241
mutatie bestemmingsfonds BankGiroLoterij	59.325		173.971
mutatie bestemmingsfonds brandveiligheid depot	-119.197		0
mutatie algemene reserve	55.441		440.463

verslag raad van toezicht

In 2018 is een aanzet gemaakt met een aanpassing van de statuten. De voorgestelde wijzigingen betreffen o.a. de rol van het ministerie bij de benoeming van raad van toezichtleden.

De raad van toezicht heeft in 2018 een nieuw reglement vastgesteld ter bevordering van een goede gang van zaken met betrekking tot het houden van toezicht op het beleid van de directie en op de algemene gang van zaken in de stichting en de met haar verbonden instellingen. Het raad-van-toezicht-reglement beschrijft het profiel en de samenstelling van de raad, de onderlinge portefeuillevverdeling, de werkwijze van de raad en de omgang met de directeur-bestuurder en directie.

In 2018 is tevens een nieuw bestuurs- en directiereglement opgesteld met een nadere invulling van de werkwijze en taken van het bestuur en de directie.

De raad van toezicht kent een vast aantal onderwerpen die in ieder geval tot het toezicht behoren, waaronder realisatie van doelstellingen en resultaatafspraken met het Ministerie van OCW, strategie, risicobeheer en financieel beleid. Het toezicht door de raad vindt op twee momenten plaats; de missie, strategie, beleidsplan en begroting worden vooraf ter goedkeuring aan de raad van toezicht voorgelegd. Achteraf beoordeelt de raad het bestuur en de organisatie en keurt het jaarverslag goed.

De competenties en het profiel van de leden van de raad zijn vastgelegd in het raad-van-toezicht-reglement. Bij een nieuwe benoeming wordt de profielschets van de raad van toezicht opnieuw besproken. De raad van toezicht is verantwoordelijk voor zijn samenstelling en waarborgt daarbij deskundigheid, diversiteit en onafhankelijkheid. Elk lid beoordeelt het beleid op hoofdlijnen en heeft daarnaast enkele specifieke competenties.

Code Cultural Governance

In de organisatie hebben het bestuur en de raad van toezicht ieder hun eigen verantwoordelijkheid voor het naleven van de Code Cultural Governance. Het bestuur neemt het initiatief voor het verankeren van de Code in de organisatie. Jaarlijks wordt de toepassing van de code en de werking van het raad van toezicht- en bestuurs- en directiereglement besproken in de tweedaagse strategievergadering van de raad. De raad van toezicht vergaderde in 2018 zes keer en de auditcommissie vier keer. Naast de reguliere agendapunten lag in 2018 de focus op governance, de nieuwe missie en herpositionering van het museum, samenwerkingsovereenkomst met de Vereeniging, (financiering) meerjaren-programmering, ontwikkelingen Marineterrein, huurovereenkomsten, ontwikkeling en strategie mecenaat.

De voorzitter bereidt met de directeur-bestuurder de agenda voor, leidt de vergaderingen, zorgt voor de juiste informatievoorziening en zorgvuldige besluitvorming en ziet toe op het functioneren van de raad. Een vast onderdeel van de vergaderingen is een presentatie en/of kennismaking met een (nieuw in dienst getreden) hoofd van een afdeling. Bij dit onderdeel is de directie niet aanwezig.

In 2018 heeft er i.v.m. een voorzitterswissel geen zelfevaluatie plaatsgevonden buiten aanwezigheid van de algemeen directeur om, om het eigen functioneren van de raad te bespreken. In 2017 is deze zelfevaluatie wel gehouden en voor 2019 is hij ingepland.

Tot slot

2018 was voor ons mooie museum wederom een prima jaar. De koers en vaart van de Blauwdruk, het activiteitenplan voor de subsidie-periode 2017-2020 werden vastgehouden. Met exposities als *ms Oranje* en *Sea of Tranquillity* werd deze koers vormgegeven. Het aantal bezoekers groeide niet door, wel veranderde de samenstelling naar een meer divers publiek. De financiële positie werd verstevigd door het drukken van de kosten en optimaliseren van de baten. Veel werk is verricht in herijking van de Governance met nieuwe statuten en reglementen voor directie en raad van toezicht en overeenkomsten met de Vereeniging en Het Compagnie Fonds. Als basis hierbij voeren wij de Governance Code voor culturele instellingen stringent door. Het beheer van ons gebouw 'Zeemagazijn' kwam dit jaar geheel in eigen handen; om dit soepel te laten verlopen is veel werk verricht aan de overdracht, markering van de restpunten, onderhandelen van een nieuwe overeenkomst en het inrichten van onze organisatie op deze nieuwe taak.

Wij hebben na 8 jaar statutair afscheid genomen van Margriet Tiemstra, zij was met haar financiële achtergrond als een baken in zee, niet alleen voor de raad van toezicht, maar zeker ook als lid van het auditcomité. In Thessa Menssen wisten wij een waardige aflosser te vinden. Al met al is de raad van toezicht blij met de koers, in wat rustiger vaarwater, maar de horizon blijft wenen, er liggen veel beloftes te wachten.

Wij bedanken alle vrijwilligers, medewerkers en de directie voor hun inzet, creativiteit en volharding voor ons Scheepvaartmuseum!

Matthieu J.M. Borsboom
Vice-admiraal b.d.
Voorzitter Raad van Toezicht

bijlage

overzicht publicaties en lezingen door medewerkers van het Scheepvaartmuseum

Jeroen van der Vliet, conservator schepen & techniek

publicaties

- 'Scheepsmodellen te water', Zeemagazijn nr. 3, p. 14;
- 'Object in beeld: getuigd model van een ijsschuit, Zeemagazijn nr. 3, p. 11;
- 'Recent Acquisitions: Sheet of Studies of Three-Masters in a Calm Sea', The Rijksmuseum Bulletin 66:3, pp. 286-287;
- 'Recent Acquisitions: Spanish Ships Near a Fort', The Rijksmuseum Bulletin 66:3, pp. 288-289;
- 'Het ontploffen van het Spaanse admiraalsschip tijdens de zeeslag bij Gibraltar, 25 april 1607', 'Borstbeeld van Piet Hein', 'Portret van Michiel de Ruyter', 'Bokaal van Michiel de Ruyter', 'Spiegelversiering van de Royal Charles', 'Model van een linieschip van 74 stukken, bekend als de 'William Rex'', in: G.J.M. Weber (red.), 1600-1700. Gouden Eeuw (Rijksmuseum: Amsterdam, 2018), pp. 38-39, 162-163, 272-273, 274-275, 278-279, 284-285;
- 'The Explosion of the Spanish Flagship during the Battle of Gibraltar, 25 April 1607', 'Bust of Piet Hein', 'Portrait of Michiel de Ruyter', 'Michiel de Ruyter's Goblet', 'Stern Decoration of the Royal Charles', 'Model of a 74-gun Ship of the Line, known as the 'William Rex'', in: G.J.M. Weber (red.), 1600-1700. Dutch Golden Age (Rijksmuseum: Amsterdam, 2018), pp. 38-39, 162-163, 272-273, 274-275, 278-279, 284-285;

- ‘De Oranje in modelvorm’, in: S. Bosmans en S. Keijzer (red.), ms Oranje. Koers gewijzigd (Zwolle: WBooks, 2017), pp. 28-29;
- ‘Van Sheerness naar Dieppe. Een schilderij opnieuw bekeken’, Zeemagazijn nr. 1, p. 12-13;
- ‘De scheepskameel: Een ‘lofflijk middel’’, Ons Amsterdam, februari 2018, pp. 32-33.

lezingen

- ‘Het Scheepvaartmuseum als kenniscentrum’, Studiemiddag Kennis delen in samenwerking met Universiteit van Amsterdam, 25 januari;
- Dagvoorzitter Fellowshipsmiddag, 23 februari;
- ‘Vlootbouw en –onderhoud ten tijde van Michiel de Ruyter’, Symposium Scheepsonderhoud Aviso, 12 april;
- ‘Tromp blijft thuis’, ALV VNHSM, 15 mei 2018;
- Dagvoorzitter Museumsymposium, 17 november;
- ‘Op digitale golven/Een zee van data’, Symposium Maritiem Portal en Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland, 23 november.

Diederick Wildeman, conservator zeevaartkunde & bibliotheek collecties

publicaties

- ‘Spelenvaren rond het Buitenhuis’ In Tijdschrift voor Zeegeschiedenis. Jrg. 37 (2018) nr. 1. 68-70.
- ‘Zorgeloze reizen in bezorgde tijd: twee zomerreizen naar Madeira en de Azoren’. In: MS Oranje: Koers gewijzigd. Ed. Sarah Bosmans, Sara Keijzer Zwolle: Wbooks, 2018. p. 64-65.
- ‘Adieu mijn trots Paleis’. In: MS Oranje: Koers gewijzigd. Ed. Sarah Bosmans, Sara Keijzer Zwolle: Wbooks, 2018. p. 130-133.

lezingen

- Schatkamer der stuurlieden, een basis voor de kennis van de navigatie
- Lezing op het symposium 200 jaar zeevaartonderwijs in Nederland en Harlingen 1818-2018, georganiseerd door de Vereniging voor Zeegeschiedenis, Fryske Academie en de Maritieme Academie Harlingen, gehouden in de Maritieme Academie Harlingen.

Cécile Bosman, conservator maritieme kunst

publicaties

- ‘Grondlegger van de moderne scheepsbouw in Nederland, Dr. Ir. Bruno Johannes Tideman (1834-1883)’, Zeemagazijn, 45(2018)1
- ‘Terug van weggeweest. Het portret van luitenant-admiraal Cornelis Tromp’, Zeemagazijn, 45(2018)2.
- ‘IJs en weder dienend’, Zeemagazijn, 45(2018)3.

lezingen

- ‘Een portret van admiraal Tromp’, ALV VNHSM, Het Scheepvaartmuseum, 15 mei 2018

Sara Keijzer, conservator fotografie en film

publicaties

- ‘In het kielzog van een pionier. Dialoogtentoonstelling Fixed Flow van Sjoerd Knibbeler’, Zeemagazijn, No. 01 jaargang 45, pp.6-7
- ms Oranje. Begin van de toekomst’, Zeemagazijn, #02 jaargang 45, pp.8-9
- ‘Vertrekken met de Oranje’, Moesson nr. 3, september 2018, pp.25-30
- Verslagen van voorgesprekken, gehouden in het kader van de tentoonstelling ms Oranje, koers gewijzigd (2018.0394)
- [red. met S. Bosmans] ms Oranje. Koers gewijzigd (Zwolle, 2018)
- ‘Een werk van nationale betekenis. De promotie van de Oranje’, in: Bosmans, B. en Keijzer S.C. (reds.), ms Oranje. Koers gewijzigd (Zwolle, 2018)
- [met M. Stavenuiter] ‘Wat maakt dat ene uurtje nou uit?’, Historianet, 25 oktober 2018
- ‘Een verhalenbundel tot en met. Avina Eskes op ms Oranje’, Zeemagazijn, #03 jaargang 45, pp.12-13
- ‘De loftrompet’, Fotografisch geheugen, nr. 94 (2018), p. 3
- ‘Vreemde ogen’, Fotografisch geheugen, nr. 95 (2018), p. 3
- ‘Aan de einder’, Fotografisch geheugen, nr. 96 (2018), p. 3

Lezingen

- ‘Stemmen van onderop’, onderdeel van de drieluiklezing ms Oranje. Koers gewijzigd (6 voordrachten in 2018)

- ‘ms Oranje. Schip naar de toekomst’, Museumsymposium Het Scheepvaartmuseum 17 november 2018
- ‘ms. Oranje’, History in Concert, Tivoli Vredenburg, Utrecht 16 oktober 2018

Sarah Bosmans, conservator kunstnijverheid

publicaties

- ‘Drieluiktentoonstelling over motorschip Oranje’, Zeemagazijn 45 (2018) 1, p. 8
- ‘Een echte Oranje: die zijn stug’, Zeemagazijn 45 (2018) 1, p. 11
- ‘De rijke man en Lazarus’, Zeemagazijn 45 (2018) 2, p. 6
- ‘Made in China’, Zeemagazijn 45 (2018) 2, p. 7
- ‘Kwartet!’, Zeemagazijn 45 (2018) 2, p. 11
- ‘Een porseleinen beeld van de ‘ander’: Afrika door Chinees-Europese ogen’, Zeemagazijn 45 (2018) 3, p. 4-5
- ‘Een drijvende tentoonstelling van toegepaste kunst. Inrichting en iconografie van de Oranje’, in: S. Bosmans & S. Keijzer, ms Oranje. Koers gewijzigd (Zwolle/ Amsterdam 2018), pp. 66-79
- [red. met S. Bosmans] ms Oranje. Koers gewijzigd (Zwolle/ Amsterdam 2018)

lezingen

- 30 mei 2018 – ms Oranje. Koers gewijzigd: Hospitaalschip Oranje, Tong Tong Fair, Den Haag
- 3 juni 2018 – ms Oranje. Koers gewijzigd: Hospitaalschip Oranje, Tong Tong Fair, Den Haag
- 2 augustus 2018 – inleiding op: ms Oranje. Koers gewijzigd, Instameet, Het Scheepvaartmuseum
- 7 september 2018 – inleiding op: ms Oranje. Koers gewijzigd, Instameet, Het Scheepvaartmuseum
- 21 oktober 2018 – ms Oranje. Koers gewijzigd: Hospitaalschip Oranje, Museumkaarthouders, Het Scheepvaartmuseum
- 25 oktober 2018 – ms Oranje. Koers gewijzigd: Hospitaalschip Oranje, Museumkaarthouders, Het Scheepvaartmuseum
- 3 november 2018 – pitch Famille Noire beeldje, Vereniging Rembrandt, Caius Cirkel

- 17 november 2018 – inleiding op: ms Oranje. Koers gewijzigd, Museumsymposium, Het Scheepvaartmuseum

interviews

- 5 september 2018 – ms Oranje. Koers gewijzigd, NH Lunchroom
- 6 september 2018 – ms Oranje. Koers gewijzigd, Tropenmuseum Live
- 6 september 2018 – Naar nieuw thuis met ‘Witte Zwaan’, Telegraaf
- 8 september 2018 – ms Oranje. Koers gewijzigd, Het Oog, NPO 1
- 3 oktober 2018 – ms Oranje. Koers gewijzigd, Koffietijd, RTL 4

Marja Goud, informatiespecialist bibliotheek

publicaties

- ‘Voorzieningen voor schepelingen’, in: S. Bosmans en S. Keijzer (red.), ms Oranje. Koers gewijzigd (Zwolle: WBooks, 2017), pp. 46-49;
- ‘Het passagiersschip: een geoliede machine’, in: S. Bosmans en S. Keijzer (red.), ms Oranje. Koers gewijzigd (Zwolle: WBooks, 2017), pp. 82-85.

lezingen

- Presentatie over Engelandvaarders in de bibliotheek, in het kader van de Vrijheidsmaaltijd, 5 mei;
- ‘MS Oranje: koers gewijzigd’. Drieluik samen met conservatoren Sarah Bosmans en Sara Keijzer. Tongtong Fair, Den Haag. Ca. 100 personen, 30 mei;
- ‘MS Oranje: koers gewijzigd’. Drieluik samen met conservatoren Sarah Bosmans en Sara Keijzer. Tongtong Fair, Den Haag. Ca. 100 personen, 3 juni;
- ‘MS Oranje: koers gewijzigd’. Drieluik samen met conservatoren Sarah Bosmans en Sara Keijzer. HSM, Kamer van De Ruyter. Ca. 100 personen, 21 oktober;
- ‘MS Oranje: koers gewijzigd’. Drieluik samen met conservatoren Sarah Bosmans en Sara Keijzer. HSM, Oranjekamer. 2x ca. 35 personen, 25 oktober;
- ‘Varend Erfgoed in Almere: over binnenvaart en historische vaartuigen’. Erfgoedhuis Almere; 25 oktober.

Emma Yandle

- [met H. de Lange] ‘Zo zwart als de zee’, Nautique, nr. 6, pp. 124-129

Hanna de Lange

- [met E. Yandle] ‘Zo zwart als de zee’, Nautique, nr. 6, pp. 124-129.
- Lezing: ‘Nieuwe fellows presenteren zich’, Fellowshipsmiddag 23 februari 2018.

Iris van der Zande

- ‘Zonder zorgen de zon tegemoet? Het passagiersschip Oranje op het toneel van de opkomende cruisemarkt 1958-1964, in: S. Bosmans en S. Keijzer (red.), ms Oranje. Koers gewijzigd (Zwolle: WBooks, 2017), pp. 116-125.
- Lezing ‘Romantiek, volkseenheid en het individu: jeugdreizen per schip in de jaren dertig met het m.s. Tarakan en m.s. Slamet’, Fellowshipsmiddag 23 februari 2018.

Linette van 't Hof

- ‘Veroordeeld voor muiterij – Evert van Voorst’, in: S. Bosmans en S. Keijzer (red.), ms Oranje. Koers gewijzigd (Zwolle: WBooks, 2017), pp. 80-81;
- ‘De repatriëringsreis van Rien de Ruiter’, in: S. Bosmans en S. Keijzer (red.), ms Oranje. Koers gewijzigd (Zwolle: WBooks, 2017), pp. 112-113;
- ‘Schraal maar Netjes – Boudewijn Steggerda’, in: S. Bosmans en S. Keijzer (red.), ms Oranje. Koers gewijzigd (Zwolle: WBooks, 2017), pp. 114-115.

Martijn Heijink

- ‘Het portret van kapitein-geweldige Otto van Vollenhoven en zijn gezin’, Tijdschrift voor Zeegeschiedenis 37, nr. 2, pp. 5-21.
- Lezing ‘Succesverhaal op het strand’, Fellowshipsmiddag 23 februari 2018.

Sander Wegereef

- ‘Broodje ijsbeer of broodje aap?’, website Het Scheepvaartmuseum, <https://www.hetscheepvaartmuseum.nl/collectie/artikelen/967/broodje-aap-broodje-ijsbeer>;
- ‘Ontbijt met een schuimkraag’, website Het Scheepvaartmuseum, <https://www.hetscheepvaartmuseum.nl/collectie/artikelen/1235/artikel-ontbijt-met-een-schuimkraag>;
- ‘Luizenmoeder aan boord bij de VOC’, website Het Scheepvaartmuseum, <https://www.hetscheepvaartmuseum.nl/collectie/artikelen/1235/artikel-ontbijt-met-een-schuimkraag>.

Tijmen Kohn

publicaties

- ‘Repatriëren met de Oranje, 1945-1958’, in: S. Bosmans en S. Keijzer (red.), ms Oranje. Koers gewijzigd (Zwolle: WBooks, 2017), pp. 100-111;
- ‘Terug naar waar je niet vandaan kwam – Repatriëren met MS Oranje’, Historiek.net, <https://historiek.net/ms-oranje-repatrering-nederlands-indie/84393/amp/>.

lezingen

- Repatriëren met de Oranje, 1945-1958’, Fellowshipsmiddag 23 februari 2018;
- ‘Passagiersvaart en de repatriëring vanuit Indonesië’, Museumsymposium, 17 november.

Ton Wegman

- ‘500 jaar sloepen: Oorlogssloepen’, Spiegel der Zeilvaart, nr. 7, pp. 38-43;
- ‘500 jaar sloepen: Dagelijks gebruikt’, Spiegel der Zeilvaart, nr. 4, pp. 8-13.
- ‘500 jaar sloepen: Van jol tot zware barkas’, Spiegel der Zeilvaart, nr. 3, pp. 32-36.

Erik Odegard

- Lezing ‘Nieuwe fellows presenteren zich’, Fellowshipsmiddag 23 februari 2018.

